

Тайынша Мәңгі

Тайынша аудандық қоғамдық-саяси газеті
2006 жылдың 3 ақпанынан шыға бастады

№ 23 (875) 20 мамыр 2022 жыл

facebook.com/tainsha.tany

<http://tainshatany.kz>

tainsha_tan@list.ru

Референдум - 2022

КОНСТИТУЦИЯҒА ЕНГІЗІЛЕТІН ТҮЗЕТУЛЕР БОЙЫНША БАҒЫТ-БАҒДАР

Ерлан ҚАРИН, Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ата Заңға енгізілетін өзгерістер мен толықтырулар жобасы бойынша биылғы 5 маусымда республикалық референдум өткізу туралы Жарлыққа қол қойды.

Конституциялық реформа – Президенттің наурыз айындағы Қазақстан халқына Жолдауында айтылған саяси реформалар бағдарламасын жүзеге асыру үшін қолға алынған маңызды іс-шара.

Конституциялық түзетулер жобасы азаматтардың сұранысына негізделген және бүкіл қоғамның мүддесі үшін жүзеге асырылмақ. Ата Заңға енгізілетін өзгерістер мен толықтырулар жобасын белгілі заңгер-құқықтанушылар және конституциялық құқық саласының мамандары әзірледі. Оған Конституциялық Кеңес оң бағасын берді.

Конституцияға енгізілетін өзгерістер мен толықтырулардың бәрі өзара байланысты және бір мақсатты көздейді. Атап айтқанда, мынадай үдерістерге құқықтық негіз қалыптастыруға арналған:

1. Суперпрезиденттік басқару үлгісінен президенттік республикаға түбегейлі көшу;
2. Бірқатар билік өкілеттігін қайта бөлу;
3. Парламенттің рөлін күшейтіп, мәртебесін арттыру;
4. Елді басқару ісіне халықтың қатысу мүмкіндігін кеңейту;
5. Азаматтардың құқықтарын қорғау тәсілдерін жетілдіру.

«Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасы республикалық баспасөзде 6 мамыр күні ресми түрде жарияланды.

Конституцияның қазіргі және жаңа нұсқаларының айырмашылығын түсіну, ұсынылып отырған көптеген түзетудің байыбына бару мұндай істен хабары аз адам үшін қиындық туғызатыны анық.

Сондықтан жұртқа ұғынықты болу үшін бұл түзетулер Ата Заңның нақты баптары мен тармақтары көрсетілген бірнеше бөлікке бөлінген.

Суперпрезиденттік басқару үлгісінен президенттік республикаға түбегейлі көшу

Конституциялық реформа билік тармақтары арасындағы қарымқатынастың тепе-теңдігін және оңтайлы болуын қалыптастырады. Сондай-ақ президенттік институттың барынша дербес болуын қамтамасыз етеді.

Ата Заңымыздың 43-бабына 3 тармақ қосылады. Онда Қазақстан Республикасының Президенті өз өкілеттіктерін жүзеге асыру кезеңінде саяси партияда болмауға тиіс деп көрсетіледі. Осы логикаға сәйкес Конституциялық Соттың, Жоғарғы Соттың және өзге де соттардың төрағалары мен судьяларына, Орталық сайлау комиссиясының, Жоғарғы аудиторлық палатасының төрағалары мен мүшелеріне де осындай тыйым салынады (Конституцияның 23-бабы 2-тармағының жаңа редакциясы). Соның нәтижесінде саяси бәсеке артып, барлық саяси партияны дамытуға бірдей жағдай қалыптасады, дербес әрі әділ шешім қабылдауға жол ашылады.

Мемлекет басшысы барлық азаматқа тең мүмкіндік берілуінің мызғымас кепілі болуға тиіс. Сол себепті Конституцияның 43-бабына 4-тармақ қосылады. Онда «Президенттің жақын туыстары мемлекеттік саяси қызметшілердің, квазимемлекеттік сектор субъектілері басшыларының қызметтерін атқаруға қақысы жоқ» деп көрсетіледі.

Жұмыс тобы мүшелерінің ұсынысы бойынша Тұңғыш Президенттің Президент лауазымына қатарынан екі реттен көп сайлануына мүмкіндік беретін баптың (Конституцияның 42-бабы 5-тармағының жаңа редакциясы), сондай-ақ Тұңғыш Президенттің мәртебесі мен өкілеттіктері Конституциямен және конституциялық заңмен айқындалатыны туралы 46-баптың 4-тармағы Ата Заңнан алынып тасталмақ.

Конституцияның 91-бабынан Тұңғыш Президенттің тәуелсіз Қазақстанның негізін салушы деген мәртебесі туралы норма алынып тасталады (Конституцияның 91-бабы 2-тармағының жаңа редакциясы).

Конституциялық реформаның нәтижесінде тиісті аумақтағы ахуалға жауапты жергілікті өкілді және атқарушы органдардың жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару өкілеттіктері кеңейеді.

Жобада Президенттің облыстар, республикалық маңызы бар қалалар мен астана әкімдері актілерінің күшін жоятыны не қолданылуын толық немесе ішінара тоқтата тұратыны туралы құзыретін жою көзделген (Конституцияның 44-бабы 3) тармақшасының жаңа редакциясы).

Сондай-ақ Президенттің аудан, қала, ауылдық округ әкімдерін лауазымынан босату туралы құзыретін алып тастау көзделген (Конституцияның 87-бабы 4-тармағының жаңа редакциясы).

Облыстар, республикалық маңызы бар қалалар мен астана әкімдерінің құзыретке ие болу тәртібі де едәуір өзгереді.

Конституцияның 87-бабы 4-тармағының жаңа редакциясына сәйкес енді оларды Президент облыс аумағында орналасқан мәслихат депутаттарының немесе республикалық маңызы бар қалалардың және астананың мәслихат депутаттарының келісімімен тағайындайды.

Бұл ретте Мемлекет басшысы кемінде екі кандидатура ұсынып, дауысқа салады. Дауыс беруге қатысқан депутаттардың көпшілігінің дауысына ие болған кандидат келісім алған болып саналады.

Осылайша, жергілікті билікке қатысты Президенттің өкілеттігі азайып, ол мәслихаттардың рөлін айтарлықтай арттыру арқылы өңірлік деңгейдегі әкімдердің қолына жинақталады.

Бірқатар билік өкілеттігін қайта бөлу

Сенаттағы Президент квотасының саны 15-тен 10 депутатқа дейін азаяды. Оның бесеуін Қазақстан халқы Ассамблеясы ұсынады (Конституцияның 50-бабы 2-тармағының жаңа редакциясы).

Сенаттың өкілеттігі бірқатар құқықтармен толығыады. Атап айтқанда, Сенат Президент енгізетін Конституциялық Соттың және Жоғарғы Сот Кеңесінің төрағалары лауазымына кандидаттарды келісу құқығына ие болады (Конституцияның 44-бабы 4) тармақшасының, 55-бабы 2) тармақшасының және 82-бабы 4-тармағының жаңа редакциясы).

Жалпы, Конституциялық Сот (қазіргі Конституциялық Кеңестің орнына) құру арқылы конституциялық бақылау жасау институты жаңғыртылады.

Конституциялық Сот 11 судьядан тұрады (қазіргі Конституциялық Кеңестің 7 мүшесі бар).

Конституциялық Соттың құрамы мынадай тәсілмен жасақталады: 6 судьяны Парламент (Мәжіліс пен Сенаттың әрқайсысы 3 судьядан), 4 судьяны Президент тағайындайды. Конституциялық Соттың төрағасын жоғарыда айтылғандай Сенаттың келісімімен Президент тағайындайды (Конституцияның 57-бабы 1) тармақшасының, 58-бабы 3-тармағы 7-тармақшасының және 71-бабының жаңа редакциясы).

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті Жоғарғы аудиторлық палата болып өзгереді. Оның төрағасы жылына екі рет Мәжіліс депутаттарының алдында есеп береді (Конституцияның 53-бабы 2) тармақшасының жаңа редакциясы, 56-бабы 1-тармағындағы 3-1) жаңа тармақшасы).

«Мемлекеттік хатшы» институты «Мемлекеттік кеңесші» институты болып өзгереді (Конституцияның 44-бабы 19-тармақшасының жаңа редакциясы). Ол Мемлекет басшысына ұсыныстар мен ұсынымдар әзірлеумен айналысады.

Парламенттің рөлін күшейтіп, мәртебесін арттыру

Конституциялық реформаның нәтижесінде биліктің заң шығарушы тармағы айтарлықтай өзгереді. Соның арқасында Парламенттің және оның палаталарының рөлі едәуір күшейіп, мәртебесі артады.

Жоғарыда айтып өткеніміздей, Президент Конституциялық Соттың және Жоғарғы Сот Кеңесінің төрағаларын тағайындау үшін Сенаттың келісімін алады. Сондай-ақ Президент Сенатқа 15 емес, 10 депутат тағайындайтынын айттық. Оның 5-еуі Қазақстан халқы Ассамблеясының ұсынысы бойынша тағайындалады (Конституцияның 50-бабы 2-тармағының жаңа редакциясы).

Осы орайда Қазақстан халқы Ассамблеясының Мәжілістегі квотасы Сенатқа беріледі. Оның саны 9-дан 5 депутатқа қысқарады. Соған сәйкес Мәжіліс депутаттарының жалпы саны 107-ден 98-ге азаяды (Конституцияның 50-бабы 3-тармағының жаңа редакциясы).

Мәжіліс депутаттары аралас сайлау жүйесімен, яғни пропорционалды және мажоритарлы жүйе бойынша сайланады (Конституцияның 50-бабы 3-тармағының жаңа редакциясы). Аралас сайлау жүйесі барлық азаматтың құқықтарын толық сақтауға, сайлаушылардың мүддесін қорғауға мүмкіндік береді.

Сайлаушылардың бір мандатты сайлау округі бойынша сайланған Мәжіліс депутаттарынан мандатты кері қайтарып алу құқығы енгізіледі (Конституцияның 52-бабы 5-тармағының жаңа редакциясы). Соның нәтижесінде демократия дәстүрлері нығая түседі, депутаттар мен сайлаушылардың арасында өзара жауапкершілік пен сенімге негізделген жаңа саяси мәдениет қалыптасады.

Мәжілістің құзыреті кеңейіп, республикалық бюджеттің атқарылу сапасына парламенттік бақылау күшейеді. Ол үшін, бұған дейін айтқанымыздай, Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті Жоғарғы аудиторлық палата болып қайта құрылады. Оның төрағасы жылына екі рет Мәжіліс депутаттарының алдында есеп береді (Конституцияның 53-бабы 2-тармақшасының жаңа редакциясы, 56-бабы 1-тармағының 3-1) жаңа тармақшасы). Бұл Мәжілістің және жалпы Парламенттің мәртебесін одан әрі күшейте түседі.

Саяси жүйеде тепе-теңдік және тежемелік тетіктерді нығайту және заң шығару жұмысын оңтайландыру мақсатында Мәжіліске заңдарды қабылдау (бұрын заңдарды қағаран және мақұлдаған), ал Сенатқа заңдарды мақұлдау не мақұлдамау (бұрын заңдарды қабылдаған) құзыреті беріледі (Конституцияның 61-бабы 4 және 5-тармақтарының және 62-бабы 5-тармағының жаңа редакциясы).

Жалғасы 2 бетте ▶

ТАЙЫНША АУДАНЫНДА ДАУЫС БЕРУШІЛЕРМЕН КЕЗДЕСУ ҮШІН ОРЫНДАР (ҮЙ-ЖАЙЛАР), ДАУЫС БЕРУШІЛЕРМЕН КЕЗДЕСУ КЕСТЕСІН БАҚ-ТА ЖАРИЯЛАУ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

№	Өңірлер	Дауыс берушілермен кездесу орны, мекен жайы	БАҚ		Кездесу кестесі	Ескерту
			атауы, тираж №	Жариялау датасы		
1	Тайынша қаласы	Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданының «Аудандық мәдениет үйі» мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорнының мәдениет үйі	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	27.05.2022	
2	Қарағаш ауылы	«Астық-STEM» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің демалыс орталығы (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	26.05.2022	
3	Аққұдук ауылы	«Племзавод Алабота» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің актілік залы (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	18.05.2022	
4	Амандық ауылы	«Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы «коммуналдық мемлекеттік мекемесінің «Тайынша ауданының білім бөлімі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің «Амандық орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің акт залы	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	20.05.2022	
5	Большой Изюм ауылы	«Агро-Хлеб» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің кеңсесі (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	27.05.2022	
6	Донецкое ауылы	Ауылдық округ әкімі аппаратының ғимараты	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	27.05.2022	
7	Драгомировка ауылы	«Жаркуль» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің «Жастар» демалыс орталығы (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	16.05.2022	
8	Зеленый Гай ауылы	«Тайынша-Астық» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің мәдениет үйі (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	25.05.2022	
9	Келлер ауылы	«Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы Келлер ауылдық округі әкімінің аппараты» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің ауылдық мәдениет үйінің ғимараты	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	20.05.2022	
10	Киров ауылы	«Солтүстік Қазақстан облысы Тайынша ауданы Киров ауылдық округі әкімінің аппараты» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің ауылдық клубы	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	16.05.2022	
11	Краснодольск ауылы	«Поляна» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің кеңсе ғимараты (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	24.05.2022	
12	Летовочное ауылы	«Тайынша көпбейінді ауданаралық ауруханасы» шаруашылық жүргізу құқығындағы коммуналдық мемлекеттік кәсіпорнының фельдшерлік-акушерлік пунктіннің ғимараты (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	18.05.2022	
13	Мироновка ауылы	Ауылдық округ әкімі аппаратының ғимараты	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	26.05.2022	
14	Рощинск ауылы	Ауылдық округ әкімі аппаратының ғимараты	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	01.06.2022	
15	Тендік ауылы	«Каратомар» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің ғимараты (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	30.05.2022	
16	Тихоокеан ауылы	«Агрофирма Эксимнан» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің асханасы (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	12.05.2022	
17	Чермошнян ауылы	Ауылдық округ әкімі аппаратының ғимараты	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	30.05.2022	
18	Чкалов ауылы	Ауылдық округ әкімі аппаратының ғимараты	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	23.05.2022	
19	Ясная Поляна ауылы	«Тайынша-Астық» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің мәдениет үйі (келісім бойынша)	Аудандық газеттер «Тайынша Таңы» тираж 1300, «Тайыншинские вести» тираж 6000	20.05.2022	19.05.2022	

ДАУЫС БЕРУ ҮШІН ҮЙ-ЖАЙДЫ АУЫСТЫРУ ТУРАЛЫ ХАБАРЛАМА

№ реті	Референдум учаскесінің нөмірі	Дауыс беру үшін үй-жай
1	№ 424	Новоивановка а., Мир көшесі 8/2, А.А. Ескенің тұрғын пәтері
2	№ 447	Белоярка а., Молодежная көшесі 3, С.А.Ширинованың жеке үйі
3	№ 478	Тайынша қ., Карл Маркс көшесі 75, Тайынша қаласының №2 орта мектебі» КММ ғимараты

МАУСЫМНЫҢ БЕСІНШІ ЖҰЛДЫЗЫНДА РЕСПУБЛИКАЛЫҚ РЕФЕРЕНДУМ ӨТЕДІ

Биылғы жылы Қазақстан жаңаша тарихында жаңа бір парағын ашты. Наурыз айында жария етілген Мемлекет басшысы Қазақстан халқына Жолдауында көрсетілген кешенді іс-шараларды жүзеге асыру мақсатында конституциялық өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы заң жобасы әзірленді. 5-ші маусымда республикалық референдум өтпек. Осы бағытта біздің ұжымда жиын өтті. Ата заң – кемел келешек кепілі. Осы орайда тайыншалықтар, оның ішінде біздің «Қарлығаш» балабақшасының қызметкерлері маусымның 5-і күні өтетін бүкілхалықтық референдумға бір кісідей қатынасып, өз қалауымызды жасаймыз.

Шынар ЖАМШИТҚЫЗЫ, қазақ тілі мұғалімі.

